

πελπισμένοι, κι αν έχω όρεξη τώρα να γράψω δυό λόγια για τὰ βραβαρόγλωσσα συστήματα τῶν ανθρώπων που τολμῶνε νὰ μᾶς ὀνομάζουνε χυδαίους, αὐτὸ τὸ χρωστῶ στὴν πεντάμορφη αὐτὴ ἐξοχὴ που ἦρθα καὶ ξαναλούστηκα στὸ γλυκὸ τῆς τᾶγέρι.

Ἐφταλοῦ, 24)8)07.

Μὲ ὄλο τὸ σέβας,
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

Ο ΠΙΟΣ ΤΟΥ ΙΣΚΙΟΥ

Τὰ θεατρικὰ ἔργα που φιλοδοξοῦνε νὰ κλείσουν μέσα τους ἀκὰτι ἀπὸ τὸ ἀτέλειωτο τῶν δημοτικῶν θρύλλων, που προσπαθοῦνε νὰ πιάσουν κάτι τὸ ξεχωριστὸ ἀπὸ τὴν ψυχὴ ἑνὸς λαοῦ, γιὰ νὰ τὸ παρουσιάσουν στὸν ἴδιον τὸ λαὸ τους, εἶναι ἴσως τὰ ἔργα τὰ χρειαζόμενα σ' ἕνα θέατρο, ὅπως τὸ δικό μας, που βρίσκεται ἀκόμα τώρα στὰ πρῶτα του βήματα. Ἡ τέτοια προσπάθειζ μάλιστα, συχνὰ στὴν ἱστορία τῶν λαῶν, σημειώνεται μὲ ὀρισμένη ἐποχὴ, που ἀνήκει πάντα στὰ νιάτα τῶν ἠθῶν, καὶ που χαρίζει πολλές φορές στὴ δραματικὴ τέχνη ἔργα αἰώνια. Στὸ πέρασμα τοῦ κειροῦ, ἡ τέχνη βέβαια ξετυλίγεται σύμφωνα μὲ τὸ δρόμο τοῦ πολιτισμοῦ, τραδώντας πάντα πρὸς τὰ μεγάλα προβλήματα που δένουν τὸν ἄνθρωπο ἐδῶ κἀτου σκλάβο τῆς ζωῆς, τῆς κοινωνίας καὶ τῆς πρόληψης... Ὅμως τότε τὰ ἀντίσματα τῆς δραματικῆς τέχνης τῶν πρώτων χρόνων μένουν σὰν ἱερὰ φυλαχτάρια τῆς ἀρχαίας παράδοσης, ἕνα συγκράτημα τοῦ λαοῦ που ὄλο ἀλλάζει καὶ πάει, ἐκολουθώντας τὸ μεγάλο νόμο τῆς ζωῆς, — πρὸς τίς περασμένες ἐποχές. Κ' ἔτσι τὸ πιὸ ὑστερὸ πνεῦμα τῶν λαῶν, μεστωμένο ἀπὸ τοῦ πολιτισμοῦ τὰ καινούρια, ξαναθυθίζεται μὲ τὸ θέατρο, στὸ παλιὸ του φανέρωμα, παίρνοντας διπλὴ ζωὴ, καὶ διπλὰ νιάτα.

Μὰ γιὰ μᾶς, φαίνεται, πὼς ἀκόμα δὲν ἦρθε ἡ ὥρα, νὰ γιορτάσῃ ἡ δραματικὴ μᾶς τέχνη στὸ γλυκοχάραμά της, τὸν ἐρχομὸ ἐκείνου που, κλείνοντας μέσα του τὸ καθολικὸ πνεῦμα τῆς φυλῆς, θὰ ὑψωθῇ μεγάλος ἀπάνου στὸ μεγάλο δρόμο τῶν δημοτικῶν θρύλλων, πλαταίνοντας, βέβαια, τὸν ὀρίζοντά τους. Σημεῖο παρηγορητικὸ εἶναι ἡ προσπάθεια που ἀπὸ παντοῦ φανερώνεται. Καὶ σὰ μὴ τέτοια προσπάθεια,

νὰ δῆ τὴν Κατινούλα. Ἡ ἀγάπη, ἐκείνη τὴ στιγμή, τοῦ ἀποθάλωνε, τοῦ ἀποσκέπαζε τὰ ποδάλιοπα. Καὶ πιὸ περίεργο εἶναι που ἄμα βρισκότανε σιμὰ της, ἀκολουθοῦσε τὸ ἐναντίο κι ἀποξέχνοῦσε τὴν ἀγάπη μὲ τὴν ἀβρόστια. Δηλαδή, καθαρὸ δὲ τὴν ἀποξέχνοῦσε, νὰ ποῦμε, ἀφοῦ τὴν ἀγάπη του δὲν τὴ γινώριζε· μὰ τὸ αἰσθημά του τὸ τρυφερὸ ἢ τὸ φλογισμένο ἀπὸ τὸ πάθος, γύριζε καὶ γινότανε ὄλο γλύκα, ἡσυχία, φροντίδες κ' ἔνοιες γιὰ τὰ βρωστημένο του τὸ πουλί. Λὲς καὶ θρεφότανε ἡ ἀγάπη του μόνο μὲ τὴν ὄψη μόνο μὲ τὴν παρουσία. Ἴσως καὶ γι' αὐτὸ νὰ μὴν τὴν ἐβλεπε ὁ ἴδιος. Πρωτοῦ κατεβῆ ἀπὸ τὸ βαγόνι στὸ πέτρινο βιχτίμι τοῦ σταθμοῦ, ἀκόμη κι ὅσο ζύγωνε τὰ μάξι στὴν κλινικὴ, ψιθυρίζανε μέσα στὴν καρδιά του χίλια λόγια φιλικὰ καὶ μυστικὰ κι ἀλάλητα, που δὲν ξεδιάκρινε τὸ νόημα τους, που βέβαια δὲν τὸ ξεδιάλιζε ποῖ ἀπ' ἀφτὰ θὰ ξεστομίσει, μὰ που τῶνοιθε πὼς στὴν ἀνταμωσή τους κάτι θὰ βγῆ νὰ τὴν χαιρετήσῃ, ἀπὸ τὰ βάθια τῆς ψυχῆς του. Ὅταν ἔφτασε σὰ νὰ ποσθησθήκανε τὰ κρύφια τὰ λόγια τὰ θαμπά. Ὅρθια ἡ Κατινούλα, στὸ ποδάρι, τὸ πρόσωπό της γελαστό, ζωρὰ τὰ χρώματά της. Χάρηκε ὁ Ἄντρεας, ἔπεσε ἡ λαχτάρια τώρα που τὴν εἶχε μπροστά του, γέμισε ὁ πόθος του,

πρέπει νὰ θεωρήσουμε τὸ νέο δρᾶμα «Ὁ Γιὸς τοῦ Ἴσκιου», που ἀνεβάστηκε τελευταῖα στὸ θέατρο τοῦ Συντάγματος.

Οἱ δημοσιογραφικὲς καμπάνες καὶ τώρα, ὅπως καὶ πάντα, σήμαναν τὴν ἀνατολὴ, δυστυχῶς ὅμως ὄχι μονάχα ἡλιοῦ ἀνατολὴ δὲν εἶτανε, μὰ οὔτε καν κανενὸς ἀστεριοῦ. Εὐχόμεσθε νὰ ἔχουμε λάθος, τουλάχιστο γιὰ τὸ μέλλο. Γιατὶ ὁ συγγραφέας τοῦ δρᾶματός κ. Σπύρος Μελάς, εἶναι δημοτικιστὴς ἀπὸ τοὺς πιὸ γενναίους καὶ τολμηροῦς, που δὲ φοβήθηκε ν' ἀνεβάσῃ τὸ ἔργο του, γραμμένο σὲ μιὰ καθάρια καὶ κανονικώτατη δημοτικὴ γλῶσσα. Τὸ βῆμα του αὐτὸ θὰ τοῦ λογαριαστῆ μιὰ μέρα, γιατί θερροῦμε εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους που μίλησαν στὸ κεινὸ τόσο κανονικὰ τὴ γλῶσσα μας, που κι' ὁ κ. Ψυχάρης, ἂ βρισκόνταν στὴν παράσταση, θὰ ἔβγανε μπροστά της μὲ σεβασμὸ τὸ καπέλλο του.

Γιὰ τοῦτο ἴσα ἴσα δὲν περιοριζόμεσθε σὲ γενικὲς κρίσεις, ὅπως κάναμε γιὰ ἄλλα ἔργα που δὲν ἀξίζανε καὶ πολὺ τὴν ἔρευνα, μὰ θέλομε νὰ μποῦμε καὶ μέσα στὸ ἔργο, ν' ἀδράξουμε κι' ἀπὸ κοντὰ τὴν ὅποια τέχνη του. Καὶ βέβαια, συγγραφέας που καταπάτησε τόσο εὐλικρινὰ, τὴ γλωσσικὴ πρόληψη, ἀξίζει τὴν τιμὴ μιᾶς τιμίας κριτικῆς, γιατί δείχνει πὼς ἴσως κι' ἄλλες πρόληψες, μπορεῖ νὰ καταπατήσῃ.

Νὰ, ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου. Ὁ Βάγγος, γιὸς κατὰ τὸ φαινόμενο ἑνὸς ψαρρᾶ, ἀληθινὰ ὅμως γιὸς ἑνὸς Ἴσκιου, που μιὰ σκοταδερὴ κι' ἀνεμικὴ βραδιά, φίλησε κι' ἀγκάλιασε τὴ μάνα του, εἶναι ἕνας ξεχωριστὸς ἄνθρωπος μέσα στὸ νησί. Δὲ μονιάζει μὲ κανένα, γυρίζει αἰώνια στὰ βράχια καὶ στ' ἀκρογιάλια, ἔχοντας μονάχη παρηγοριὰ τὸ βουλί του, καὶ θρέφοντας μέσα του μιὰν ἀγάπη μεγάλη, γιὰ τὴν Αὐγούλα, μιὰν ἀρχοντοπούλα τοῦ νησιοῦ, που τὴ γινώρισε μικρὴ ἀπάνου στὰ ἀθῶα παιδιάτικα παιχνίδια. Αὐτὸς γιὸς ἑνοῦ φτωχοῦ ψαρρᾶ, κι' αὐτὴ κόρη ἑνοῦ πλοῦσιου καρραβοκέρη, δὲν ἔργησαν μὲλις φτέρωσαν ἀπάνου τους τὰ νιάτα, νὰ χωριστοῦνε, μέσα στὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ νησιοῦ κι' ἡ κόρη δὲ φοβήθηκε νὰ τὸν καταφρονέσῃ, γυρεύοντας νὰ δώσῃ τὴν ἀγκαλιὰ της σὲ νιὸ πλοῦσιο, καὶ ἀπὸ ἀρχοντικὴ φαμίλια, ὅπως αὐτὴ. Μὰ ὁ Βάγγος, ὁ γιὸς τοῦ Ἴσκιου, κατορθώνει καὶ πνίγει τὸ κρεβὶ τοῦ πατέρα τῆς Αὐγούλας, μιὰ νύχτα, κει που ἀρμένιζε σιμὰ σὲ κάποιον κάβο, κι' ἀκόμα ὑστερα βάνει φωτιὰ στὸ ἀρχοντικὸ σπίτι τῆς ἀγαπητικῆς του. Καίγεται ὁ

δὲ χρειαζόντανε τὰ λόγια, νίκησε καὶ ἡ συνήθεια ἡ παλιά. Τὴν πῆρε δίπλα στὴν κάμερή του, νὰ τοῦ βγάλῃ τάχα τὸ παλτό του, νὰ τοῦ σκουπισῃ τὸ καπέλλο του. Δούλεθε λοιπὸν ἡ Κατινούλα τὸν Ἄντρεα ὅπως δούλεθε καὶ σπῆτι. Μὰ δὲ φαντάζεται κίνημα κανέναν πιὸ ἀπόσπλαγχο ἀπὸ τὰ πλὴ τὸ κίνημα τοῦ Ἄντρεα, σὰν τὴ φώναζε νάρθη, δὲ φαντάζεται κανέναν δουλειὰ που νὰ τὴν πρόσταζε ἀφέντης μὲ περισσότερη ἀγάπη, δὲ φαντάζεται πιὸ βουδὸ, πιὸ ἀνήξερο καὶ πιὸ ἀπόπλερο ξεμολόγημα τῆς ἀγάπης τοῦ φάνη καὶ τοῦ ἴδιου πὼς ἔτσι τῆς ἔλεγε ὅσα εἶχε νὰ τῆς πῆ.

Καθῆσανε, φάγανε, πιάσανε τίς δουλίες. Οἱ πρώτες ἔνοιεσαι γιὰ τὴν ὑγεία. Πὼς πέρασε τὴν πρωτοχρονιά; Κοιμήθη· ἔριστα τὴ νύχτα τὴ σοῦβλις ὅμως πάλι ὁ πόνος ὄχι στὴ φούσκα, παρὰ στὰ ριστερὰ τῆς κοιλιᾶς καὶ βέσταξε κάμποσο τᾶπόγεμα. Ἐμεινε στὸ κρεβδᾶτι πλαγιασμένη ὡς τίς πέντε ἡ θερμοκρασία 37°—37°1. Νὰ καὶ τᾶθηβαιλιάτικα τοῦ Ἄντρεα, μάλιστα μὲ τὴν ὄρεξη που ἀχαμνὴ δὲ σταθῆκε διόλου. Κάτι ἄλλο τὸν τᾶραζε πιὸ πολὺ κι' ἀπὸ τὸν πόνου της. Ἀφοῦ τὴν πῆγε στὴν κάμερή του, σὰν ἔφτασε, ἀφοῦ τοιμάστηκε γιὰ τὸ φαγί, ἀφοῦ γυρίσανε στὴν κάμαρα τῆς Κατινού-

πατέρας της, κι' αὐτὴ σῶζεται· μέσα στὴς φλόγες ἀπὸ τὸ Βάγγο. Ἡ βνωμοσύνη τῆς Αὐγούλας, τώρα που ἔμεινε μονάχη στὸν κόσμῳ, τελειώνει σὲ μιὰ τρελλὴ ἀγάπη γιὰ τὸ Βάγγο. Ὅλη τὴ μέρα γυρίζουν οἱ δυὸ τους στ' ἀκρογιάλια ξεμοναχιασμένοι καὶ κρύβουνε τὴν ἀγάπη τους. Μὰ ἡ φοβερὴ ὥρα ἔρχεται. Μιὰ νύχτα που σφουρίζει τρομαχτικὰ ὁ ἀγέρας, ὁ Βάγγος ξεμολογιέται ὄλο στὴν Αὐγούλα. Αὐτὸς ἔσπασε τὸ καρδί στὰ βράχια καὶ πῆρε στὸ λαιμὸ του ἑπτὰ ψυχές, αὐτὲς ἔβαλε φωτιὰ στὸ σπῆτι κ' ἔκαψε τὸν πατέρα της. Ἡ ἀγάπη του, λείει, εἶταν τόσο μεγάλη, τόσο ἀτέλειωτη, ὥστε ὄλο τᾶκαμε γιὰ χάρη της. Στὸ τέτοιο ἄκουσμα ἡ Αὐγούλα ταρᾶζεται, φρενιάζει, τὸνε διώχνει ἀπὸ κοντὰ της, καὶ φωνάζει ὄλο τὸ χωριὸ νὰ τὰ μκρυτρήσῃ. Μὰ ὁ γιὸς τοῦ Ἴσκιου, ἀπὸ τὴ στιγμή που χάνει τὴν ἀγάπη της, τίποτα δὲν ἔχει στὸν κόσμῳ νὰ τὸν κρατήσῃ. Ἡ μεγάλη, ἡ ἀτέλειωτη θάλασσα τὸν κλεῖ στὰ σπλάχνα της.

Ἀμέσως ἀμέσως ἡ ὑπόθεση μᾶς δείχνει πὼς ὁ συγγραφέας εἶναι κάπως ποιητὴς. Ποιητὴς που ἔσκυψε καὶ μίλησε μὲ τὴ λαϊκὴ ψυχὴ, που ξεχώρισε τὴν τρανὴ δύναμή της. Ὅμως μόνο αὐτὸ. Ἡ τέχνη, ἡ ἀστρόματα μάλιστα που φυσᾶ τὴν ἀληθινὴ ζωὴ, στὰ πλάσματα τῆς φαντασίας, λείπει ἀπὸ τὸ ἔργο του. Κἀπου κάπου φανερώνονται μερικὰ σημάδια μακρυνῆς κι' ἀλαχάριστης τέχνης, μὰ κι' αὐτὰ εἶναι τόσο ἀδύνατα, που πνίγονται γλήγορα γλήγορα. Τὶ ὄρκα που εἶναι ἡ δῆγηση τῆς μάνας τοῦ Βαγγου, στὴν πρώτη πράξη, γιὰ τὸ πιάσιμο τοῦ γιοῦ της, τὴ φριχτὴ ἐκείνη νύχτα που τὴ φίλησε ὁ Ἴσκιος! Ὅμως καὶ τί ἄτεχνα φερμένη! Ὁ συγγραφέας δὲν προσέχει νὰ δώσῃ φυσικότητα στὰ πρόσωπα που ἐνεργᾶνε στὴ σκηνή, μὰ προσέχει τὸ θεατῆ. Ὁ θεατῆς πρέπει νὰ μαθῇ τὴν παραδοσὴ τοῦ γιοῦ τοῦ Ἴσκιου, λοιπὸν μιὰ γεϊτόνισσα ἔρχεται καὶ λείει στὴ μητέρα τοῦ Βαγγου νὰ τῆς τῆνὴ πῆ γιατί δὲν τὴ ξέρει. Κάθεται αὐτὴ καὶ τὴ δῆγηται ὄχι γιὰ τὴ γεϊτόνισσα, μὰ γιὰ τὸ θεατῆ. Ὅλα βέβαια ἀπάνου στὴ σκηνὴ γιὰ τὸ θεατῆ γίνονται, μὰ πρέπει ἴσα ἴσα νὰ φαίνεται πὼς δὲ γίνονται γιὰ τὸ θεατῆ. Καὶ ὀδηγός· ἡ Τέχνη... Τέτοια ὅμως ἔχει κάμποσα.

Ὁ διάλογος ἂν καὶ στρωτός, σὲ πολλές μεριές ἄτεχνος. Μιλᾶνε κάπου κάπου πρόσωπα, ὄχι γιατί ἔχουν κάτι νὰ ποῦν, μὰ γιὰ νὰ μὴ φαίνονται πὼς τὴν ὥρα στέκονται βουδὰ ἀπάνου στὴ σκηνή. Ἐ-

λας, ἀκούμπισμένη στὴν καρέπλα της, πρὶν καθῆσονται στὸ τραπέζι· μὰζι, τοῦ εἶπε ἄξαφνα μ' ἕνα ὄφος παιχνιδιάρικι κι' ἀπαλό, που μὲλις ἔμοιαζε νὰ συμφωνᾶ μὲ τὸ νόημα τοῦ λόγου. «Δὲ! νὰ, εἶμαι κουρασμένη!» Κι' ἀλήθεια εἶχε πάρει ἀπάνου της γιὰ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ στὸ διπλανὸ τὸ νοῦμερο ἐφτά, ἴδια της μάλιστα τὸ ζητούσε, τὸ ἤθελε, τὴ στιγμή που τὸ στοχάστηκε κι' ὁ Ἄντρεας νὰ τὴν παρῆ νὰ πᾶνε, παρακαλοῦσε τὸν ἀφέντη, ἐπειδὴ ἀνταμᾶ φαίνεται νὰ τὸ στοχαστήκανε κ' οἱ δυὸ τους, ἴσως ἀπὸ μιὰ αἰτίαν, ἴσως ἀπὸ ἕνα ψυχρόμητο κ' οἱ δυὸ. Τώρα ὅμως τὴν ξαναπᾶνε ἡ κούραση καὶ πολεμοῦσε νὰ τὸ κρύψῃ, νὰ τὸ κρύψῃ πιθανὸ καὶ στὸν ἑαφτό της. Μὰ ὁ Ἄντρεας λὲς καὶ σάστιξε που ἄκουγε γιὰ κούραση. Φυσικὰ. Στὸ τραῖνο, μὲ τὸ ἀναμα τῆς φαντασίας, μὲ τὸν πόθο τῆς ἀγάπης, μὲ τὴν χαρὰ που θὰ τὴν ξαναδῆ στὴν ἀρχὴ τοῦ χρόνου, τὴν ἐβλεπε μὲ τὸ νοῦ του ἀλλαγμένη, μεταμορφωμένη. Μπορεῖ καὶ γερὴ νὰ τὴν ἐβλεπε, μπορεῖ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς λαχτάριας του γιὰ τὸ γιαιτρεμό της, νὰ συλλογιότανε κίόλας πὼς μὲ τὴν παρουσία του θὰ ξεδιαλυθοῦνε οἱ στερνὲς μικροῦταικες ἀνημπορίες της. Μπορεῖ καὶ κάτι ἄλλο. Φοβότανε ὁ Ἄντρεας. Φοβότανε τὸ φταίξιμό του. Τὸ φταίξιμο ἐκείνου τοῦ

πειτα εκείνος ο αιώνας λυρισμός στα λόγια του Βάγγου, όσο κι' α δικαιολογείται από το συγγραφέα, είναι πολύ κουραστικός. Ο λυρισμός θέλει στο θεατρικό έργο, το μέτρο του, θέλει και την ώρα του. Και μάλιστα όσο λιγώτερος είναι σε λόγια, μάλιστα δυνάτωτερος και ποιητικώτερος, στα προεπιμένα μέρη, τόσο περισσότερο εξαιρείται και συγκινεί. Άλλως τε δεν είναι και φυσικός, γιατί στη ζωή κανείς δε μιλάει όλο με λυρισμούς. Άλλο το πείσμα, άλλο το θέατρο. Και πάλι πολύ στο θέατρο, όσο το θέμα κι' αν είναι ποιητικό και φανταστικό, ταιριάζει ο λυρισμός πώς η Τέχνη είναι μίμηση της ζωής. Όσο πάλι πιστή, λέμε εμείς, τόσο πάλι τέχνη. Έτσι η λυρική κορώνα, στο τέλος της πρώτης πράξης, όταν ο Βάγγος μπαίνει στη βάρκα για να φύγει, (αέχω μέσα μου κάτι ατελείωτο σαν τη θάλασσα και κλεί η σκηνή) είναι κάτι φοβερά λογοκοπικό.

Η κουβέντα της δεύτερης πράξης για το ναυάγιο, δεν παρουσιάζει κανένα σημείο άπάνου από τα κοινά, καθώς κι' ο έρχομός των σωσμένων. Ο μονόλογος του Βάγγου που αποφοκίζει να βάλει φωτιά στο σπίτι της Αβγούλας, καλός στα λόγια, μάλιστα τεχνικός όπως κάθε μονόλογος. Το τέλος της πράξης αυτής, με την πυρκαϊά, κ.τ.λ. θυμίζει όλα τα θεαματικά έργα, και τις αποθεώσεις των μικροθεάτρων. Μπορούσε να κοπεί κι' αυτό όπως και κάμποσα άλλα χωρίς καμιά ζημιά, στο ζετόλιγμα της υπόθεσης.

Τι να πούμε όμως για το αδικαιολόγητο και ξαφνικό τέλος του έργου; Σπουρίζει ο άγέρας, γίνεται νύχτα, φουσκώνει η θάλασσα, βγαίνει το φεγγάρι, ξεμολογείται τα κακουρήματα του ο Βάγγος, μόνο και μόνο γιατί το θέλει ο συγγραφέας, και πρέπει να τελειώσει το έργο. Δε λέμε πώς η υπόθεση δεν έρχεται καλά ως το τέλος. Όχι! Μά λέμε πώς δε φέρνεται τεχνικά το τέλος από το συγγραφέα... Κι' ο τελευταίος μονόλογος πριν πείσει ο Βάγγος στη θάλασσα, μπορούσε να λείψει, για να μην περιμένουν όλα τα πρόσωπα τόση ώρα για να πινιγγί και μάλιστα ο αδερφός του, εξαγριωμένα βαστώντας το μαχαίρι.

Το παραμύθι της τρίτης πράξης είναι αληθινά το καλύτερο μέρος του έργου, που του έδωσε ψυχή στην άπαγγελία η δεσποινίδα Κοτοπούλη. Όμως για τους ήθοποιούς δε μιλάμε όπως ίσως θ' έπρεπε, — λέμε μονάχα πώς δεν έπαιξαν δίλοιο καλά όλοι τους — γιατί λογαριάζουμε στ' άλλο φύλλο να μιλήσουμε γενικά για όλους τους ήθοποιούς, τους εξακουστότερους ένοσιται, που έδρασαν στη φετεινή καλοκαιριάτικη περίοδο.

Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑ»

καλοκαιριού, την πέμπτη, τρεις του Τρυγητή, όπου δεν καταλάβαινε, όπου τ' έφτιαξέ του τα στούμπανε. Τόσο άπαλαιο, τόσο στραβό, τόσο άκανόνιστο εκείνο τότες το κάμωμά του, που η συνείδησή του ένοιωθε απαραίτητα την ανάγκη να το διορθώσει. Κι από κεί του έρχόταν η πλάνη πώς το διορθώνει και πάλε. Η πλάνη του όμως δεν είτανε πια σαν και πρώτα της άτρώμητη λαβωθήκανε στον αέρα, λαβωθήκανε τα φτερά της στους κάμπους τούρανού. Της έφτανε ως και τάπομακρο σφύριγμα της σαίτας, για να πείσει χάμου. Συμμαζώχτηκε λοιπόν ο δύστυχος μόνο με τη λέξη, μόνο με τον άναστεναγμό της Κατινούλας, όσο γλυκά κι αν έπαιζε της φωνής της η μουσική. Έκαμε απόφαση. Να βάλει τα δυνατά του, τώρα μάλιστα που είναι στο Μπ..., να τα φέρει όλα στον τόπο τους. Έλπίζει ο Αντρέας και στα βράδια, ύστερις απ' όσα του μνηστές στα γράμματά της. Άδικο δεν είχε, αφού έλπίζανε κι' οι γιατροί. Άδικο μήτε άφτοί δεν είχαν, μά η έλπίδα τους στηριζότανε με το παραπάνω στη θεωρία, όχι άρεκετά στην πράξη, κι' έτσι τους συνέπαιρνε άλλη πλάνη, που και τούτη, σαν τον Αντρέα, βάση της είχε τη λογική.

Την τρίτη, δυό του Γενάρη, τάπογμα, η ώρα

Ο ΝΟΥΜΑΣ,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10.— Για το Έξωτερικόν αρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κίσκια της Πλατείας Συντάγματος, Ομόνοιας, Έθν. Τραπεζής Γπ. Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόρου, (Οφθαλμιατρείο), Βουλής, Σταθμού υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξαρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Έστιας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (δόδος Σταδίου, αντικρύσθην Βουλής). Στο Βόλο βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντρομή πλερώνεται μπροστά κ' είναι ένδος χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Δημοσιογραφικά μεγάλα γυμνάσια — Ο κριτικός μας. — Ο μεγαλύτερος προδότης.

ΛΙΓΩΤΕΡΗ κουβέντα ή γινότανε στις φημερίδες για τα μεγάλα γυμνάσια, το πρώτο ή πήγαινε, θαρροόμε, καλύτερα και τα γυμνάσια ή κρατούσαν τη σοβαρότητα που τους ταιριάζει. Τώρα με τις περιτόλογες περιγραφές της κάθε φρενομάχης και με τις λογής φλυαρίες του τύπου, τα γυμνάσια ξεπέφτουμε σιγά σιγά σε άγνωση, και καθόλου παράδοξο να τα δοίμε αθρο μεθ' αθρο άναβασμένα και στη σκηνή από κανένα θεατροκοιμητήριο της ήμέρας.

Θέλουμε να δηλ. να πούμε πώς οι φημεριδογράφοι μπορούσαν να βρούνε άλλα θέματα για να κεντρίσουν την προσοχή του κοσμάκη και να φέσουν το στρατό ήσυχο να κοιτάξει τη δουλιά του. Γίνονται μεγάλα γυμνάσια σήμερα. Άς τους άφίσουμε το μεγάλο και χτυπητό τίτλο κι' ως μη χωθούμε στ' καθέκαστα. Δε σφύρνε. Ότι κάνουμε μεγάλα γυμνάσια σήμερα, τοίτο μόνο φτάνει να πείσει τον κόσμο πώς άρχήσαμε σοβαρά να δουλεύουμε για το στρατό μας. Και το δυ' οι έφροδοι τρέξανε τόσο πρόθυμα, όταν ή παρτίδα τους κάλεσε, είναι τρανή άπόδειξη για φίλους κι' άχτρους πώς οι Ρωμιοί, μόλις είδαμε πώς γίνεται κάποια σοβαρή δουλιά, άμέσως νιώσαμε πώς έχουμε άποχρέωση να τη βοηθήσουμε. Τα παραπάνω δεν έχουν κανένα λόγο. Δείχνουμε μονάχα πώς ξαφνιαζόμαστε με το παραμυθό και πώς έχουμε την άγάτηρευτη συνήθεια να γελοιογραφούμε κάθε πράξη μας, και την πιο σοβαρή άκόμα.

Μπορεί όμως να μάς πούν οι φημεριδογράφοι — και τότε θα βουλώσουμε το στόμα μας — πώς μαζί με το στρατό κά-

μιάμιση, ξεκίνησαν από το καμαράκι νούμερο 67 της Κλινικής, ο Αντρέας με την Κατινούλα του, για να πάνε στο κ. Χουίταρη. Με την έσπρη της τη σκούφια, με μια νόστιμη πελερίνα, φοδραρισμένη από μέσα με γούνα, ριχμένη στις πλάτες, με την όμπρέλα του Αντρέα στο χέρι, για να κκουμπά, βιάζε η Κατινούλα στο πεζοδρόμι, διαβκίνοντας από το Πεδίο της Μάχης. Βιάζε άγάλια γάλια, προσυλαχτικά, με το βήμα της σίγουρο και γερό. Το πόδι της πατούσε το μακαδάμι με κάποια ένεργεια ήσυχη κι' άδισταχτη, σά να το ζέρκανε και τα πόδια της πώς δε χωρατέβει και πρέπει κανονικά να κάμουμε τη δουλειά τους. Στο πρόσωπό της τούμωρο και χλωμό, το κτρινιασμένο λιγάκι από την κούραση του δρόμου, το κομμένο που και πού, η θέληση γαρμμένη. Μια ήμερη θέληση που δεν έβλεπε παρά το σκοπό της και που σου έδειχνε κάτι σταθερό, άκίνητο, άγάλαστο και πάντα γυνικησίο. Δεν την έσφιγγε, που να πής, δε σου τη βίδωνε πεισματικά στη μούρη, την ώδηγούσε μονάχα τη θέλησή της και τα μυσείδια της, άκόμη και στην κούραση, γαλημεμένα. Τόσο φυσικό της είτανε να θέλει, να πασκίσει, να προσέχη στο χρέος της, που δεν το χρειαζότανε ούτε να κουρδίζεται όπως το παθαίνουμε συχνά

νον και λόγου τους τα μεγάλα τους γυμνάσια, και περιγράφοντας σήμερα τις φρενομάχες, γυμνάζονται πώς να περιγράφουν αθρο και μια μάχη αληθινή.

*

ΕΙΤΑΝ τυχερός και πάλι ο «Νουμάς». Άφου ο Λ. Σιγανός έπαψε να γράφει τις άληθινές θεατρικές κριτικές του (χωρίς ένοσιται, να πάψει ν' είναι από τους πιο διαλεχτούς φίλους του «Νουμά» και της 'Ιδέας), έρχεται άλλος, καινούριος κριτικός, ο Κριτικός του Νουμά, να μας μιλήσει ειλικρινά και ίμικι για το θέατρο και να βάλει τον κάθε συγγραφέα και το κάθε έργο στην προεπιμένη θέση του. Ποιός είναι, ούτε μες το ξέρουμε, μά τα δυό του άρθρα, το προχτεσινό και το σημερινό, τον άποδείχνουν κριτικό σπεριωπήσο (συμπάθειο για τη λέξη), που βλέπει πλατιά, που μιλάει λεύτερα και που νιώθει τί ή πεί θέατρο και ποιός είναι ή άποστολή του.

Η σημερινή μάλιστα κριτική του για το «Γιό του Ίσκιου», πρέπει να διαβαστεί με προσοχή απ' όλους... τους κριτικούς των φημερίδων, που χαλάσανε τον κόσμο, που πάνε να πάρουν, δε δεν το πήρανε κίόλας, ένα παιδί στο λαϊκό τους με τ' άδιάντροπα κι' άνοητα λιβανίσματά τους. Ο Μελίς αν είναι αληθινός καλλιτέχνης, κι' όχι λογοκόπος της ρουτίνας, πρέπει να διαβεί και να ξαναδιαβεί τη σημερινή κριτική μας και να τρέξει να μάθει ποιός είναι ο άγνωστος κριτικός και να τον φιλήσει το χέρι, φωνάζοντας τονε σωτήρα του. Αν είναι αληθινός καλλιτέχνης, είπαμε. Γιατί μόνο ο αληθινός καλλιτέχνης βουλώνει με κερλι ταυτιά του να μην ακούσει το δολερο τραγούδι που του τραγουδάνε οι διάφοροι δημοσιογραφικές Σειρήνες και τα ξεβουλώνει μοναχά όταν είναι να τον μιλήσουνε την αλήθεια για να κούσει που έσφαλε και να διορθωθεί.

*

ΜΙΑΩΝΤΑΣ ο κ. Πρωτοπαπαδάκης, ύστερα από το γυρισμό του από τη Βουργαρία, σε συντάχτη της «Άκροπολης» τόνισε το μεγάλο κακό που κάνει ο τύπος μας, καταπροδίνοντας τα έθνικά συμφέροντα από άνητη ζήτηση είδησεων, για τα έξωτερικά μας ζητήματα.

Άληθινός ο λόγος του κ. Μελιουτή, και θαρροόμε πώς τόσες φορές και μες διαμαρτυρηθήκαμε για το μεγάλο αυτόν έθνικό κίνδυνο που λέγεται «έλληνικός τύπος». Και η κυβέρνηση άκόμα που όσο κι' αν έρχητε, το κατάλαβε τέλος πάντων, και έδωσε στο Ύπουργείο των Έξωτερικών τμήμα του τύπου, τίποτα, καθώς φαίνεται, δεν έκαμε. Γιατί ο τύπος μας πολλές φορές σερβίρει στους άναγνώστες του τις είδησεις του Ύπουργείου, τις έπίσημες, μά στο ίδιο φύλλο ξεπλώνει φαρδιά πλατιά και τις δικές του τις άνεπίσημες που είναι δλωτόδωλο αντίθετες από κείνες.

Κ' έτσι γίνεται τοίτο το πρωτόκουστο κι' παράξενο. Άλλες πληροφορίες να δίνει η κυβέρνηση, κι' άλλες οι φημεριδογράφοι μας, κι' ο κοσμάκης να μην ξέρει ποιόνε από τους δυό να πιστέψη.

Έπρεπε ο κ. Πρωτοπαπαδάκης να ονομάσει και τον άλλο προδότη της πατρίδας μας, μέγανον και κείνο σιν

πυκνά. Τα νύβρα της μόλις τεντωμένα. Σιγά σιγά προχωρούσε, όρθια στανάστημά της και ίσια. Δε μιλούσε, γιατί κάλλια, της λέγανε, όζω να μην άνοίγη το στόμα. Ο Αντρέας την άκολουθούσε, πότε πλάγι πλάγι, πότε και μπροστά, έπειδή έβλεπε τη μέρα φουσκίσε άνεμος στην πλατσα και για να μην την πειράξει, τη σκέπαζε με τη βήχη του. Δεν της έμελε. Κάποτες δε βρασιότανε και της ξεφρέβανε δυό τρία λόγια, λόγια που λιαζότανε άδικροσα και που τους άπόπνεγε βνωμιστήνη προς το φίλο τον πιστό. Ά' Αφέντη μου, τί θεόγλυκος ο περιπατητός. Τη λέξη άρετή θεόγλυκος, την άγκαποσε η Κατινούλα. Θεόγλυκα στη στρατα τη, φρονότανε όλα. Και βιάζε βιάζε όσπου να φτάσει. Οραία είκόνα του άθρώπου ή Κατινούλα και στραχαχτική, του άθρώπου του κκομοιρισμένου που στο Πεδίο της Μάχης με χίλια ντέρτια, με χίλια κκα, με θέληση όμως και με την έλπίδα, βιάζε άκαταπαρτα, βιάζε προς την έπιστήμη, προς τη γατρική.

Βιάζε και προς το φως. Το είδε με τα μάτια του ο Αντρέας. Είδε τόντις άόγη να χαράξει από τα τρικώτιδα μέσα της νύχτας. Σά να τον πρόσμενε ο κ. Χουίταρης, για να βιδιογραφήσει τη φούσκα. Τη βιδιογράφησε. Δεν κρατήθηκε ο Αντρέας,